LEO,

SVATÉ ŘÍMSKÉ CÍRKVE KARDINÁL-KNĚZ TITULU SVATÉHO ŠTĚPÁNA IN MONTE COELIO,

Z BOŽÍ A APOŠTOLSKÉ STOLICE MILOSTI

KNÍŽE-ARCIBISKUP PRAŽSKÝ,

POSÍLÁ MILÝM VĚŘÍCÍM SVÉ ARCIDIECESE VELEPASTÝŘSKÉ POZDRAVENÍ A POŽEHNÁNÍ VE JMÉNU PÁNĚ!

MILOVANÍ DIECESÁNI!

Jest tomu teprv několik měsíců, co jsem společně s celým episkopátem rakouským a jeho jménem k Vám mluvil v listu pastýřském, abych Vás upozornil na nebezpečenství hrozící z t. zv. reformy zákona manželského, kterou se zamýšlí odstraniti ve vlasti naší dosud platný, nezvratný řád a zákon boží, jenž stanoví a chrání svatost a nerozlučitelnost svazku manželství křesťanského.

Bohu budiž děkováno, že volání biskupů nevyznělo na prázdno! Millionové katolíků naší společné vlasti pozdvihli hlasy své a společným, mohutným protestem se ozvali proti zamýšlenému útoku na posvátný onen základ spořádaného života rodinného, t. j. na nerozlučitelnost manželství.

I dnes jsem nucen upozorniti Vás, drazí diecesáni, na nebezpečenství nové, jímž ohrožují v našem státě nepřátelé církve statky nejdražší víry naší, zasazujíce se totiž o to, *aby ze škol našich byl vyobcován a vypuzen duch křesťanský.*

Dosud jest vykázáno vyučování náboženskému ve škole jakési aspoň, byť i skrovné místo. Nyní však zanášejí se nepřátelé církve zavržení hodnými plány, aby vyučování náboženské ze škol vůbec odstranili a škola aby se stala beznáboženskou.

Tvrdí sice, že nechtí náboženství ze škol odstraniti, nýbrž že jim jde toliko o to, aby klerikalismus ze školy byl vytlačen.

Drazí diecesáni! Tvrzení takové jest pošetilé aneb dokonce úskočné. Táži se Vás: Kdož jsou tito klerikálové ve školách? *Nejsou-liž to kněží*, kteří dítky Vaše ve sv. náboženství vyučují?

Tvrdí-li však protivníci, že není jejich úmyslem náboženství ze škol odstraniti, kdo bude potom ve školách náboženství vyučovati, kdo bude nositelem náboženské autority ve škole, až povolaní učitelé náboženství, t. j. kněží, ze škol vypuzeni budou?

Náboženství, jež by zbudováno bylo na libovolných a všeobecných rčeních a zásadách a jež by se hodilo pro lidi všeho druhu, jest nemyslitelno a bylo by nestvůrou.

Náboženství pravé spočívá na zjevení božím a jenom tací mužové jsou povoláni, aby náboženství vyučovali a mládež nábožensky vzdělávali, kteří k tomu zvlášť splnomocněni a za schopné uznáni byli.

Nemůže tedy býti pochybnosti, že, jde-li o dítky katolické, *jenom katoličtí kněží* je mohou a musí v katolickém náboženství vyučovati.

Slova Páně k apoštolům: »Jdouce, učte všecky národy« (sv. Mat. XVIII. 19.) — platí všem věkům a platí proto i biskupům a kněžím doby naší a to s obzvláštním zřetelem k dítkám.

Ježíš Kristus, božský přítel dítek, jenž druhdy za času svého putování zde na zemi dítky s láskou tak něžnou objímal a je k sobě zval slovy: »Nechtež dítek přijíti ke mně, neboť takových jest království boží« (sv. Marek, X. 14.), týž božský přítel dítek svěřil nám, biskupům a kněžím, svým to učedníkům, duše dítek, abychom je vyučovali, vychovávali a po cestách spasení vedli.

Avšak, jak by nám bylo lze plniti tento přesvatý úkol, jak bychom mohli Vás, křesťanské rodiče, podporovati u výchově náboženské a ve vyučování milých dítek, kdybychom ze škol vypuzeni byli a kdyby náboženství, jemuž vyučovati máme, byl dán ze škol výhost?

Vím dobře, křesťanští rodičové, že není Vašim přáním a že nikdy nesvolíte aby se tak stalo.

Vždyť na svých arcipastýřských cestách jsem se přesvědčil nejednou, jak mnoho Vám záleží na náboženské výchově a na náboženském vyučování dítek Vašich. Jsem dojat radostí, vzpomenu-li, jak trpělivě, někdy i po mnoho hodin, vytrváte při zkouškách z náboženství, které denně konávám při visitaci spolu s Vašimi kněžími v kruhu školní mládeže, vzpomenu-li, jak Vám oči radostí září, když dítky Vaše dobře odpovídají, a jak nezřídka Vaše líce i slzy skrápí, když dojati naslouchátе slovům, jež k Vám a dítkám Vašim promlouvám s otcovskou láskou a péčí ve jménu božského Spasitele, Ježíše Krista.

A toto přesvaté náboženství, v kterém Vy sami jste byli druhdy odchováni a vyučeni od rodičův a kněží svých, toto náboženství, které již hodným předkům Vašim bylo oporou a posilou v životě, lékem a útěchou ve smrti, toto sv. náboženství že by ze škol bylo odstraněno a dítkám Vašim odňato?

Že by již nesměly dítky Vaše spínati ve škole ruce k modlitbě, které je naučil sám božský náš Spasitel? Že by již neslyšely ve škole vyprávěti o Bohu, Pánu, Stvořiteli a budoucím Soudci svém, o jeho přikázáních, o povinnostech svých k Bohu a k bližnímu? Ježíš Kristus, Syn boží a Spasitel náš, božský přítel dítek že by byl odňat dítkám Vašim? Jeho jméno nejsvětější že by již nebylo vyslovováno v síních školních? Dítky Vaše že by již nesměly znamenati se ve škole sv. křížem, znamením našeho vykoupení a nesměly vzývati nejsvětější matku Spasitelovu, Pannu Marii? Dítkám Vašim že by se již nedostávalo ve škole potřebné přípravy ku přijetí sv. svátostí a poučení, jak světiti neděle a a svátky? Dítky že by odcizeny a odňaty byly naší něžné a společné matce, církvi svaté katolické, která je při křtu svatém do lůna svého přijala a která má po Bohu na tyto dítky právo nejpřednější a nejsvětější? Dítky že by ve škole nebyly poučeny o věčném svém určení a cíli, k němuž je Bůh stvořil?

A nyní rcete mi, co je z dítek, které vyrostou bez poznání Boha, bez lásky a bázně boží a bez náboženství?

Čeho lze očekávati později od dítek takto vychovaných? Dítko, které se nenaučilo zachovávati přikázání boží první, druhé, třetí, nebude zachovávati ani přikázání čtvrtého; ono nebude rodiče jako zástupce boží zde na zemi ctíti a milovati a nebude se snad ani štítiti jednou proti vlastním rodičům pozvednouti ruku zlosynnou.

Čeho lze vůbec státu a společnosti očekávati od občanů, kteří vyrostli bez Boha a bez náboženství?

Moji drazí, vizte v jakém stavu jsou již dnes země, ve kterých byl Bůh a jeho svatý zákon ze škol vyloučen, aneb ve kterých vliv náboženský co nejvíce byl omezen!

V zemích těch zle se naříká a běduje, že tam zmizela věrnost a poctivost, že s bázní boží zanikla i pravá láska k vlasti, že se uvolnily posvátné svazky rodinné, že přísaha již neplatí jako úkon posvátný, že nápadně ochabuje svědomité plnění povinností u jednotlivých stavův a povolání, že v té míře, v jaké ubývá návštěvníků v chrámech Páně, plní se trestnice a polepšovny a to lidmi nezřídka u věku mladistvém ano i dětském — že převahy nabývá všeobecné sesurovění a nemravnost.

Čemu přičísti všechny smutné tyto zjevy? *Hlavní vina spočívá v nedostatku bázně boží a v zanedbávání náboženství při výchově mládeže.*

A po těchto zkušenostech a zjevech smutných nebrali bychom sobě pro budoucnost žádného naučení?

V bouřích tohoto života nestačí člověku zásoba několika všeobecných, povrchních úsloví a vět o kráse ctnosti, o mravnosti, o humanitě, kterými se namnoze chce nahraditi náboženství pravé.

Důkladná jediné znalost náboženství a důkladná jediné výchova náboženská, která dovede hluboce do duše vštípiti přikázání boží a jež dovede vypěstiti cit svědomí útlého na základě povinné

zodpovědnosti před Bohem za skutky a jednání naše, a která zároveň dovede nabádati k pilnému užívání prostředků milostí — jest s to v bouřích, zkouškách a pokušeních tohoto života dáti člověku síly pevné a trvalé!

Avšak *kde* dáti dítkám tento nezbytný základ pro život? Rodičové sami k tomu nestačí. Jsou proto také zákonem vázáni, posílati děti od šestého roku věku jejich do školy, v níž dítky stráví mnoho hodin nejlepší doby denní, a jsou nuceni školu tuto spolu vydržovati a na ni platiti. Rodičové mají tedy také právo žádati, aby škola, které musí svěřiti svůj nejdražší poklad, dítky své, a která má povinnost dovršiti jejich výchovu a rodiče v ní podporovati, vyučovala předmětu nejdůležitějšímu, základům vychování pravého, t. j náboženství, a mají právo požadovati, aby škola dítky učila dle náboženství žíti a se spravovati.

Katoličtí rodičové, pokud na nich jest, nepřipustí proto nikdy, aby náboženství ze škol bylo odstraněno a statně brániti se budou proti každému útoku, který by namířen byl proti duchu křesťanskému ve školách.

K čemu však třeba úvah těchto? *Jsou skutečně závažny a odůvodněny obavy, že by škola tak nebezpečně ohrožena byla útoky na její ráz křesťanský?*

Moji drazí! Obavy tyto jsou skutečně odůvodněny a zcela ospravedlněny. Mnohým nebude zajisté neznámo, že v poslední době se utvořil spolek pod jménem »Volná Škola«, který sbírá členstvo, pořádá přednášky, a vydává a rozšiřuje tiskopisy. Účelem této »Volné Školy« není nic jiného, nežli školu *uvolniti od onoho nejpřednějšího úkolu jejího, náboženské výchovy dítek, a ji sprostiti povinnosti úkonů náboženských.*

Nemyslete, že ke spolku tomu hlásí se jen několik málo nemyslících lidí, jichž jednání netřeba bráti příliš vážně.

Nikoliv tak; k svému zármutku a obdivu spatřujeme v seznamu členstva »Volné Školy« jména mužů vědeckých, jména vzdělavatelů mládeže, jména mužů, kterým z povolání jest budovati a upevňovati nejhlubší základy společnosti lidské i státní.

Bezpochyby mnozí z nich ani dobře nevidí před sebou konce této podvratné práce a nejsou si vědomi, v jaké ovoce dozraje takové úsilí; neboť zdá se býti věru nemožným, že by přední mužové obohacení tak mnohými zkušenostmi životními, jimž opravdově záleželi má na dobré výchově a vzdělání mládeže, jakož i na udržení a zachování společenského řádu člověka důstojného, že by tito mužové chtěli ruku vztáhnouti na jeden z nejmocnějších a nejdůležitějších prostředků výchovy, t. j. na vyučování náboženství ve škole.

Nelze si ani mysliti, jak možno pracovati k tomu, aby odrostla celá pokolení, která se neučila v Boha věřiti, jej milovati, jeho se báti, jak možno usilovati o to, aby odchováno bylo pokolení lidí, jež budou hříčkou nezřízených vášní, obětí svůdců, pokolení pro hanbu a zkázu nejen církve, ale i státu, ano i sebe sama.

Po této vážné úvaze pokládám za svou arcipastýřskou povinnost, abych pozvedl hlas svůj a napomenul Vás, drahé, mně svěřené diecesány a obzvláště Vás, křesťanští rodičové, abyste bděli a byli na stráži proti zhoubným snahám, které čelí k tomu, aby škola byla odcizena duchu křesťanskému. Kde možno, vstupujte do spolků katolických, které si obraly za úkol hájiti zájmy a podniky katolické, obzvláště v oboru školském.

Se vší rozhodností odmítněte a zavrhněte již z lásky k těm nesmrtelným dušim dítek Vašich jakýkoliv pokus, který na Vás se činiti bude, abyste buď přistoupili za členy spolku »Volná Škola« aneb podepsali žádosti a prohlášení, která spolek ten rozesílá; čtěte a odebírejte časopisy a tiskopisy pojednávající o křesťanské výchově dítek, choďte do shromáždění a navštěvujte schůze, konané za účelem podobným. A vy, katoličtí mužové, kteří přistupujete k volbám do zákonných sborů zastupitelských, odevzdejte hlasy své jen takovým kandidátům, o nichž jste přesvědčeni, že se budou v oboru své působnosti statečně a dle nejlepších sil svých zasazovati o nábožensko-mravní výchovu dítek školou povinných.

Plnou důvěru mějte také, milovaní diecesáni, ke svým duchovním správcům a kněžím a utíkejte se k nim o radu. Jim jsou svěřeny nesmrtelné duše nejen Vaše, ale i Vašich milých dítek, jež vyučujíce ve školách sv. náboženství, rádi a ochotně plní povinnost jim uloženou. Aby kněží Vaši drahou mládež v pravdách víry svaté vyučovali a ji ku přijetí sv. svátostí připravovali, nelekají se sebe větších obětí, vzdálených cest do škol a nepříznivého počasí. Buďte jim za to vděčni, a dokažte vděčnost svou tím, že si dovedete nade vše vážiti vyučování ve sv. náboženství; posílejte pilně dítky své do školy a do kostela a podporujte práci a námahu kněží ve škole, slovem a dobrým příkladem doma.

Tímto způsobem budete také účinně podporovati působení ostatních učitelů ve škole, neboť dítko skutečně zbožné prospívá i v ostatním jak pílí, tak i poslušností.

Povolání učitelské jest vznešené, ale obtížné a namáhavé a zasluhuje našeho vděčného uznání. Jak jsem proto šťasten, kdykoliv mohu na svých vrchnopastýřských cestách učitelům projeviti svůj dík a uznání za lásku a obětavost, kterou Vašim dítkám prokazují! Jak jsem povděčen, kdykoliv slyším, že škola kráčí svorně s duchovní správou za vznešeným cílem oběma společně vytknutým! Jak se těším, kdykoliv slyším, že poměr učitelstva a kněžstva jest přátelský!

S vděčností proto vzpomínám i dnes těchto svých zkušeností potěšitelných, jež jsem na mnohých místech v tomto směru učinil.

Avšak nejen jménem svým vlastním, ale i jménem všech křesťanských rodičů jest mi zde promluviti a důtklivé a vážné přání pronésti, aby všichni ti, kdož vyučováním a výchovou mládeže pověřeni jsou, pamětlivi byli složené přísahy služební a proto

aby jako čestni mužové k nábožensko-mravnímu vychování naší milé mládeže věrně a svědomitě pracovali.

Na tento úmysl modlete se často, drazí diecesáni, společně se svým arcipastýřem a veškerým klérem a vzývejte božského přítele dítek, Ježíše Krista, jakož i anděly strážné a sv. patrony dítek svých, aby Bůh všemohoucí zlo, jež hrozí tak důležitému zájmu, jako jest jejich výchova, odvrátiti ráčil, tak aby dítky Vaše, jsouce vskutku nábožensko-mravně vychovávány, vyrostly Bohu ke cti, Vám k útěše, vlasti k ozdobě a sobě samým ke spasení. Amen.

Dáno na letním sídle v Roželově, dne 16. srpna 1906.

† **Leo kardinál ze Skrbenských,**
kníže-arcibiskup.